VORMA

SKOL I KOMUNIDAT

6e JAARGANG
DECEMBER 1975

MAANDBLAD VAN DE VAKBOND LEERKRACHTEN ARUBA

10

BIJ DE VOORPLAAT:

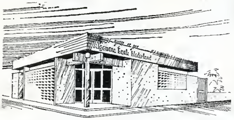
Ons kerstverhaal:

"Nos ta warda; si nos no haya nada, nos ta mata e galiña"

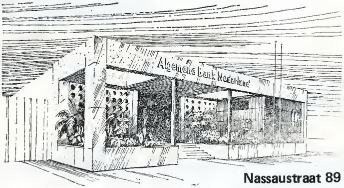
Algemene Bank Nederland N.V.

Aruba Branch

GAARNE TOT UW DIENST

B. v/d Veen Zeppenfeldtstraat 67

Nassaustraat 89

goede service in moderne sfeer

ASCA

Assurantie Service Centrum Aruba

OOK UW VERZEKERINGS AGENT

BENT U WEL MAXI VERZEKERD?

Wij zullen u graag tegen mini-tarief maxi verzekeren

Voor alle inlichtingen en offertes:

tel. 2720

FRIESCHE VLAG MELK

BOEKHANDEL

Mariska

NU OOK IN
PLAZA SHOPPING CENTER

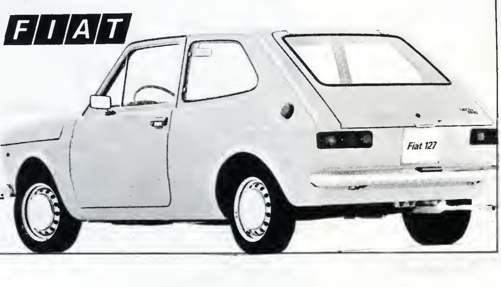
Ultra modern van opzet

Fantastische collectie leesboeken
Bijna alles voor school en kantoor

plus onze Discobar
voor de muziekliefhebbers

...de beste aankoop is de economische klasse-auto FIAT

nu met de goedkope 127
twee-deurs saloon
drie-deurs station
tevens: de 1400 cc.
special vier-deurs,
in standaard of met
automatische transmissie

VIANA AUTO SUPPLY CO., INC.
San Nicolas, Tel. 5120-5121
NATIONAL MOTORS
Dakota, Tel. 1505-3027

redactie

j. jutten, j. j. coutinho, r. r. kelly,
g. kraai, j. polak, a. vrolijk
m. winklaar

redactie adres:
paradera 82
bank:
a.b.n., banknr. v. 62583
t.n.v. "vorm"
layout:
r. en j. de graaff
fotografie:
r. de graaff

drukkerij: v.a.d. (offset)
abonnementen (op aruba alleen voor
personen buiten het onderwijs):
f. 15,— per jaar

hoofdbestuur

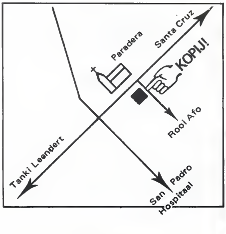
DAGELIJKS BESTUUR:

frank zaandam, *voorzitter*
pedro velásquez, *vice-voorzitter*
madonna stephens, *secretaresse*
elsa dowling, *2e secretaresse*
vilma wever, *penningmeesteresse*
willy richardson, *2e penningmeester*

COMMISSARISSEN:

yvonne sno, v.o.
ine aalbers, b.o.
wilma andres, b.o.
tineke pengel, b.b.o.
joan francis, n.o. (huishoudondw.)
henk weustink, mavo
ben roord, vwo/havo/hbo

bestuursadres:
p.o.b. 582, oranjestad
vergaderplaats:
zuidstraat 11
tel. 4219; v.l.a.-leden die hier willen
vergaderen kunnen de sleutel op het
kantoor afhalen.
banken:
banco popular antiliano v-224-1
algemene bank nederland v-62503
nieuwe leden:
kunnen iedere dag opgegeven worden op het
kantoor, zuidstraat 11

SKOL I KOMUNIDAT

VORM 10

SKOL I KOMUNIDAT

UITGAVE VAN DE V.L.A.

6e JAARGANG no. 10
DECEMBER 1975

KEDA SINTA,

UN MESTER..?

DAGBOEK VAN HET 1e V.L.A.-KONGRES: "KEDA SINTA, UN MESTER...? tweede deel (eerste deel stond in het vorige nummer van Vorm)
foto's: R. DE GRAAFF

Diahuebs 23 di oktober

Despues ku e preguntanan a wordu diskuti den grupo di trabow, e reporteronan a trese punto di bista di tur e gruponan.
Aki ta sigi algun di e puntonan. E lenga materno, esta Papiamento mester wordu usa den henter enseñansa basiko.
Tres motibo a wordu duna:
1. Kultural-politiko.
2. E desaroyo psikológiko.
3. Pedagogiko.
ad. 1. Lenga ta e elemento mas esensial di bo kultura i bo identidat.
Dor di no usa bo mes lenga den enseñansa kier men neglisha bo kultura i bo identidat.
ad. 2. Ta rekomendable pa usa Papiamento den henter enseñansa basiko. E periodo aki ta ensera un fase psikológiko di desaroyo. Si bo usa Papiamento den e promé'dos klasnan despues pasa pa Hulandes, e ora ei bo ta kibra un proseso ku a kuminsa i ta andando.
ad. 3. Saliendo for di e situashon aktual.
E mucha ta sinti su mes den un mundo straño. Skol no ta kuadra ku su pensamentonan. E ta sinti su mes frustrá dor ku un lenga straño ta wordu usa, i dor ku e no por ekspresá su mes den e lenga ei.
E introdukshon di Papiamento ta un parti di e renobashon di enseñansa. Papiamento lo ta e prome, i e paso mas importante di e renobashon aki. Pero e introdukshon mester ta bon prepará, sino nos ta teme e konsekuensianan katastrofal.
Introdukshon di Papiamento kier men: un aserkamanto na e interesnan di e grupo mas grandi di e muchanan di Aruba, esnan sosial-ekonomikamente mal pará.

Magister Todd-Dandaré:

Papiamentu mester wordu introdusi den henter e enseñansa

No ta nos papiamento ta pober, no ta nos muchanan ta pober den nan desaroyo linguístiko, no ta nan mayornan ta berdaderamente pober; ta nos pensamento ta pober, ta nos gobierno ta pober, henter nos sistema ta pober." Esaki tabata algun kritikanan fuerte ku Dandaré a duna riba esnan ku ta kontra introdukshon di Papiamento.
Tur hende ta konvensi ku Papiamento mester wordu introdusi. No solamente den e prome dos klasnan, pero henter e enseñansa basiko te asta den enseñansa avansá.
Kompañero Todd-Dandaré den su introdukshon a sita un parti teoretiko basá riba e trabow di e psikologo di desaroyo den pensamento, Jean Piaget. For di e fasenan aki a wordu konstatá ku e desaroyo di lenga ta korela ku inteligensia.

Sigiendo e teoria aki Ramon a bin ku algun puntonan pa introdukshon di Papiamento:

1. Mester kambia e sistema di enseñansa aktual.
2. Mester introdusi Papiamento na skolnan basiko.
3. Kuminsa ku Ingles i/of Spaño den 4 klas.
4. Na skolnan avansá sigi ku Papiamento pa e "vaknan" historia, geografía.
5. Mester konvense e mayornan pa ku introdukshon di Papiamento.

Tin hopi hende ta kontra introdukshon di Papiamento, i nan ta bin ku sierto inkonvenientenan; ku e muchanan e ora ei no por bai studia ningun kaminda. Introdukshon di Papiamento no kier men ku nos lo no sigi siña otro idioma, al kontrario nos lo mester kuminsa ku nan mas tempran.
Minister Croes tambe a bini ku un inkonveniente e la papia di un "Gebrekkige taalontwikkeling."
Todd-Dandaré a reakshona riba esaki bisando: "E desaroyo di lenga primordialmente ta oral-ouditivo (papia i tende) i esaki ta sosede den un proseso di imitashon. Muchanan ta imita nan mayornan i e mayornan no a haya e oportunidat pa desaroyo nan vokabulario.
Mas bo siña pensa den dje mas bo ta enrikesé bo mes ku ne. Nos muchanan ta domina Papiamento masha bon, pero ku nan tin un gran falta di vokabulario, lokual ta lógiko ora ku bo no sigi desaroyá bo lenga na skol.
Papiamento tin su propio vokabulario, i su propio reglanan. Ken por prueba ku Papiamento ta un lenga pober?

Ramon Todd-Dandaré studeerde Spaans in Amsterdam, Nederland. Kandidaatsexamen cum laude 1969; studeerde van '73 tot '75 in Cali, Colombia, behaalde daar de titel: Magister in de Spaanse linguistiek. Momenteel werkzaam als leraar Spaans aan het Colegio Arubano.

Drs. Nelson Coffie:

Traha riba un wacharaka

"Nos sistema di enseñansa ta un wacharáka. Mi ta di akuerdo pa traha riba dje mientras ku e ta kore. Mi ta kontra pa paré of lagé eksplota, pasobra ku e ekploshon aki mi muchanan i bo muchanan si lo keda na bida mientras ku e muchanan sosial-ekonómikamente mal para, ku tanto nos ta bringa pe lo muri."

Drs. N. Coffie studeerde psychologie in Nederland; was mede-opsteller van de Nijmeegse Schoolbekwaamheidstest. Momenteel hoofd van het Pedagogisch-Didaktisch Bureau op Curacao; gespecialiseerd in kinderen tussen 1 en 6 jaar.

Esaki tabata punto di bista, komparashon di señor Nelson Coffie tokante nos sistema di enseñansa aktual.

Tambe e la bisa ku demokratisashon den enseñansa mester ta un lucha den enseñansa dirigi pa krea kondishonnan ku mester ofrese tur mucha, kual ku por ta nan desendensia sosial, e mihó posibilidatnan pa desaroya nan personalidat i kapasidatnan.

Demokratisashon di e manera aki kier men enseñansa individual i igual oportunidat pa tur den enseñansa.

E demokratisashon total ta wordu stroba dor di kantidat di faktornan ku tin di aber ku mal situashonnan sosial-ekonomiko, bow kual un konsiderable kantidat di mucha ta kai.

Den un resiente invistigashon di dokter di skol di tur alumno den prome i seis klas, a ser konstatá sierto defektonan:

Falta di vitamina, falta di sanger, higjena fisiko, defekto na bista. E dokter di skol a konstatá ku 20% di e muchanan no ta pertenese na un skol basiko.

Ningun sistema di enseñansa, tampoko ku introdukshon di Papiamento por garantisá igual oportunidat na e muchanan aki.

Pero, asina señor Coffie ta kontinua, mi kier riska un esfuerso pa, saliendo di psikología, demostra ku e uso di Hulandes komo lenga vehikulo ta stroba posibilidatnan pa yega na un desaroyo optimal di e kapasidatnan i e personalidat di e mucha.

Pasobra si e sistema di enseñansa ta eksigi di e muchanan ku e siñamento pensamento i ekspreshon mester wordu hasi den un lenga straño, e ora te natural ku e sistema di enseñansa aki no ta duna chens na kada uno pa e miho desaroyo di e bida emoshonal.

Enseñansa ku no tin afekshon i emoshon no ta bon enseñansa. Esaki ta hunga un rol grandi serka un mucha.

Ta pesei ta un punto inkondishonal, ku mester duna les na Papiamento for di kuminsamento.

Tur enseñansa mester ta basá riba e prinsipio ku skol mester sali di, i sigi ku e eksperensianan kultural i di idioma ku e mucha ta trese di kas. Uzo di Papiamento na skol por tin komo konsekuensia, un efekto stimulante.

E mucha ta wordu siña den un idioma ku ta wordu usa i papia na kas. Di e manera aki e mayornan por komprende miho loke ta pasa na skol i por yuda e enseñansa di nan yiunan.

Laga nos reflekshona riba lokual mi a trese padilanti. Laga nos, mientras nos ta kokochá traha riba un outo nobo, i ora e outo nobo kuminsa kore, laga laga e muchanan sosial-ekonómikamente mal pará drenta prome den esaki.

Vrijdag 24 di oktober

Drs. H. Da Costa Gomez:

VAKBONDSIDEOLOGIE EN LEERPLANONTWIKKELING

Drs. Da Costa Gomez studeerde Onderwijskunde in Nederland. Is leraar aan de Pedagogische Akademie op Curacao en adviseur van de onderwijsvakbond aldaar.

Deze lezing werd onderverdeeld in 3 hoofdstukken:

1. Een inleiding tot bezinning en voor reflektie.
2. Analyse van de actuele leerplanontwikkeling.
3. Onderwijsvakbond en leerplanontwikkeling.

Bezinning en reflektie

We hebben een geïmporteerd onderwijssysteem. Dit systeem wordt gekenmerkt door een ongezonde prestatie en concurrentie, dat zich uit in o.a.:

— wegselekteren en duperen van kinderen,
— het eenzijdig ontwikkelen van intellektuele en technische kwaliteiten,
— de aanpak van de leerkrachten is vaak amateuristisch en nonchalant,
— er wordt weinig kontakt onderhouden met het huiselijk milieu,
— de school heeft zich volledig geïsoleerd van de maatschappij.

Wij leerkrachten zijn ook medeplichtig, daar wij bewust of onbewust of door niet beter weten dit systeem blijven handhaven, soms proberen te verzachten door het hanteren van lapmiddelen. Maar deze lapmiddelen tasten de fundamenten niet aan, waarop dit hele onderwijssysteem berust.

Onderwijs moet los staan van partijpolitici en hun manipulaties. Het onderwijs neemt een heel belangrijke positie in in het maatschappelijk leven. Beantwoordt ons onderwijssysteem aan de doelstellingen die eigen zijn aan onze maatschappij?

Volgens de heer Da Costa Gomez wordt het volkskind, het kind uit de lagere sociale milieus, gedupeerd in ons onderwijs. En waarom?

Simpelweg omdat er een kloof is tussen de school en zijn milieu. Er moet een keuze gemaakt worden: doorgaan met het huidige onderwijssysteem of kiezen voor een nieuw onderwijssysteem gebaseerd op Antilliaanse doelstellingen.

"Onderwijs: enorme beslissing voor de toekomst."

5 punten werden er genoemd wil men tot vernieuwing van het onderwijssysteem ko-

men. 1. beleid, 2. planning, 3. identiteit, 4. analyse van de machtsstrukturen die vernieuwing in de maatschappij tegenhouden, 5. inzet van de onderwijsvakbonden en andere groepen in de maatschappij.
In een kapitalistische maatschappij (de onze ook) is het onderwijs een middel om het volk te verslaven. Klassemaatschappij werkt door in het onderwijs. De doelstellingen van ons onderwijssysteem zijn doelstellingen van de hoge en middenklasse. Het arbeiderskind zal daar nauwelijks of helemaal niet aan kunnen beantwoorden (cultuurtaal van de culturele macht). De lapmiddelen treffen de wortels van het probleem niet.
In een klassemaatschappij zijn dan ook fundamentele veranderingen niet mogelijk.

Cultuur van het zwijgen

Ons onderwijssysteem creëert zwijgende passieve kinderen, dit wordt nog versterkt doordat er doelstellingen uit een vreemde taal en een vreemd land aan onze kinderen worden opgedrongen.
Het volkskind, arbeiderskind, komt al uit een cultuurarm milieu, en zij zijn degenen die het slachtoffer hiervan worden, zij lijden eronder. Het kind op school is meer een soort depositokluis waar we alles deponeren en wanneer we het nodig hebben het er weer uithalen.
Het individuele, het creatieve en het eigene zijn niet belangrijk. Het intellectuele en technische staan centraal. Op school is er geen plaats voor sociabiliteit en humaniteit. De scholen lijken hier meer op kennisfabrieken.

Onderwijs en toekomst

Het onderwijs is iets heel belangrijks voor de toekomst, mede in verband met de komende onafhankelijkheid van de Nederlandse Antillen.
Zonder een eigen gezicht, zonder een eigen identiteit, zonder te weten wat wij willen, hoe wij het willen en waarheen wij willen gaan, gaan wij met een onzekere houding de toekomst, de onafhankelijkheid tegemoet. Willen we ons onderwijs richten op de toekomst, dan moet er een doelgerichte innovatie komen met een Antilliaans gezicht, een Antilliaans karakter, met Antilliaanse doelstellingen. Hiervoor is veel moed en "guts" nodig.
Deze strijd zal lijden tot een konfrontatie met de machthebbers en zal een ideologische strijd worden.
Zonder totale herstructuering van de maatschappij, zal totale herstructuering van het onderwijs niet mogelijk zijn.

Analyse van de aktuele leerplansituatie

Het onderwijs is niet maatschappij georienteerd. De leerplannen zijn methodenplannen, waar de leerstof centraal staat. Kennis is macht. Diploma's zijn garanties voor een goede positie in de maatschappij.
Leerplannen dienen meer om inhoud te kiezen en te ordenen, bovendien zijn ze bedoeld voor Nederlandse kinderen.
Op de Antillen is er heel weinig gedaan aan leerplanontwikkeling. We kennen alleen Leerplan en Leidraad. En al is die ruimer vergeleken met de methodenplannen, er moet eerlijk gezegd worden dat het ook traditioneel en conserverend is.
De nu bestaande leerplannen zijn verouderd, de aanvulling bestaat alleen in het toevoegen van nieuwe methodes. Wat het departement van onderwijs soms uitgeeft zijn niet meer dan methodenplannen. De situatie in het onderwijs wordt met de dag erger. De financiële druk van het onderwijs is heel groot en het rendement is mensonwaardig.

Onderwijsvakbond en leerplanontwikkeling

Als onderwijsvakbond moeten wij een ideologisch standpunt innemen, waarbij wij partij moeten kiezen:
a. voor de arbeidersklasse,
b. tegen het elitarisme.
Wij moeten niet alleen partij kiezen, maar ons hiermee identificeren. Onze ideologische keuze zal ten behoeven moeten zijn van de arbeidersklasse. Ons mensbeeld zal in de toekomst onze rol in de maatschappijvernieuwing bepalen.
Onderwijsleerplanontwikkeling moet een breed proces zijn, waarbij doelstellingen, leerstof, didaktische werkvormen, leeraktiviteiten, onderwijsmiddelen, groepering van leerlingen en evaluatie centraal staan.
De doelstellingen zijn de motor waar omheen alles moet draaien en zij bepalen of we naar een onderwijssysteem streven met optimale ontplooiingskansen voor iedereen in de maatschappij of het in stand houden van het huidig onderwijssysteem.

Twee onderwijsleerprocessen

1. het produktmodel (pro gevestigde orde),
2. het procesmodel.
Nadelen en voordelen van deze twee modellen worden genoemd, waarbij naar voren komt dat wij moeten kiezen voor het procesmodel. Enkele voordelen van het procesmodel. Het creëert geen methode-slaven. Het kind staat centraal en leert kritisch denken, het is dynamisch en vernieuwend.

Dit model stelt wel zeer hoge eisen aan de kapaciteiten van de leerkrachten in die zin dat er heel hard gewerkt moet worden. In deze leerplanontwikkeling moet de vakbond een grote rol spelen.
Als laatste punt enkele konklusies en stellingen:
1. Strategie van de vakbond moet op ideologie gebaseerd zijn, waarbij de vakbond en de leden zich bewust moeten zijn dat zij achter deze ideologie moeten staan.
Men moet concrete doelen stellen, anders is het onmogelijk om de ontwikkeling van het proces-onderwijs op gang brengen.
2. Komen tot een kritische analyse van de
a. geldende —
b. de wenselijke — maatschappijdoelen
c. de realiseerbare —
3. Vormen van strijdplan gericht op elimineren en neutraliseren van de tegenkrachten. Komen met eigen doelstellingen. Onderwijsleerplanontwikkeling moet integraal plaatsvinden. Alle belangengroepen (vakbonden, studenten, ouders etc.) moeten op basis van gelijkheid participeren.
4. Alle processen dienen van onderen naar boven te gaan. Oplegging van bovenaf wordt systematisch tegengewerkt en geboycot.

Mr. Norman Brammer is ambtenaar bij het departement van onderwijs op Jamaica.

N. Brammer: Topiko: curriculum development

Enseñansa mester ta un vehikulo pa kambio. Pesei na Jamaica ta wordu trata na yega na un edukashon gratis, esaki ta inklui skol, buki, paña (uniform).
Na e skolnan di gobierno nan ta usa uniform pa asina sigura ku tur mucha tin e paña pa e por atende skol debidamente. Esaki pa evita tambe ku mas tanto e mucha pobernan lo por falta skol pa emotibo aki. Un "curriculum" ta algo sumamente importante, pasobra esaki ta e identifikashon di un plan di enseñansa; pakiko e mester ta asina i kon e mester wordu tresi na e mucha.
E curriculum mester ta algo relevante pa e pais. Importante ta pa tin rekursonan nese-

sario. No solamente fondonan pa realisa e plan aki, sino tambe e rekursonan humano.
Esakinan lo mester tene kuenta i adapta e "curriculum" na e nesesidad di e sosiedad i di kada mucha individual. E nivelnan di edukashon no solamente mester tene kuenta ku e parti di konosimento, pero tambe ku e aspektonan fisiko i di desaroyo.
Un parti hopi importante ta e kontinuashon i e integrashon di e diferente nivelnan di edukashon.
Ku nan enseñansa na kier purba krea un ser humano nobo (The Total Man).
The Total Man: ku esaki sr. Brammer kier a pone enfasis riba e preparashon den tur sentido di palabra di e pueblo Jamaicino. Un preparashon ku lo kuminsa kaba for di momento ku e mucha kuminsa bai skol, pa asina despues e por tuma parti na un modo produktivo na e sosiedad.
Despues di esaki sr. Brammer a duna splikashon di e funshon di e diferente skolnan na e diferente nivelnan. Na Jamaica ningun mucha no ta keda sinta. Si tin biaha nan ta keda p.e. 2 aña den di 6 klas di skol basiko, pero pasobra *no* tin skol of *no* tin luga na e skol pa nan por sigi na un nivel mas avansa di enseñansa. Esaki te awor ta un di e problemanan na Jamaica awor aki. Esta ku no tin sufisiente skol, mas tanto den parti di kampo. Loke falta mas hopi ta skolnan sekundario.

Full school program

Pero pa aña 1981 nan tin idea di kaba ku e problema aki, ora ku nan traha sufisiente skolnan ku 90.000 lugar mas riba nivel sekundario. Notable ta ku aktualmente hopi atenshon ta wordu poni na agrikultura, kaminda for di skolnan basiko e muchanan ta wordu instrui pa dedika parti di nan tempo na skol na planta mata etc. I awor aki tin un interes grandi pa sigi e "School of Agriculture" loke na aña 1970 no tabata e kaso. Taoatin 66 studiante i awor e kantidad a surpasa e lugarnan disponibel (300).

Partisipashon di e pueblo na e "curriculum"

Na e proseso di "Curriculum development" ta partisipa e.o.
a. Institushonnan di edukashon.
b. Organisashonnan di edukashon.
c. Organisashonnan di mayornan i di e komunidad.
d. Studiantenan (via e Komite Nashonal di Studiantenan).
e. Sektor Priva.
E partisipashon aki ta un partisipashon berdadero (no un partisipashon riba papel) ku a hiba te na un reorganisashon di e Ministerio di Edukashon. Esaki a hasi ku awor e komite Nashonal tin mas bos i ta partisipa mas ainda den e desaroyo di e "curriculum."
Hopi importante, segun sr. Brammer ta pa komprende ku e "curriculum development" nunka no ta kaba. Kontinuamente mester tene kuenta ku kambionan, ideanan i situashonnan nobo, no solamente den enseñansa, pero den e kominidat mes tambe, i lo mas importante adapta e "curriculum na e kambionan, ideanan i situashonnan ora esaki presenta nan mes.

Multi media

Multi media ta algo ku ta wordu usa na gran eskala na Jamaica i e resultado di esaki pa/ku enseñansa ta sumamente positivo. Asina nos ta haya pues ku televishon i radio ta hunga un papel grandi den programashon di enseñansa i ta wordu usa tambe intensivamente (esaki en kontraste ku e situashon na nos isla, kaminda e medionan di komunikashon aki no ta hunga ningun sorto di rol den e enseñansa i e edukashon di nos hubentud eskolar i di nos pueblo en general).

Preparashon di maestro

E preparashon di maestronan ta dura 3 aña, i ta un preparashon sumamente intensivo i praktiko. E futuro maestronan mester praktika durante ful un aña, e delaster aña, prome ku e por kualifika su mes komo maestro. Tambe kontinuamente tin programa di "bijscholing," organisa dor di gobierno pa e maestronan durante dianan di vakashon. E no ta obligatorio.

Resumiendo

Enseñansa na Jamaica ta tuma un lugar primordial serka e gobierno di Jamaica.
E meta di enseñansa ta: brinda enseñansa na ful e pueblo i adapta na e nivel di esaki.
Involunkra mas tanto posibel sektornan den e komunidat na e "curriculum development."
Prepara e futuro personanan na tur modo i riba tur tereno pa nan tuma parti na un modo produktivo na e sosiedad.
E enseñansa na konose keda sinta.

Diabierna anochi

E ULTIMO PLENARIA

Den transkurso di e oranan aki e publiko a keda méngua te ku na finál a keda menos ku mitá. E tabata den e oranan finál sigur-sigur un esena tristu, manera nos president més a yamé: un "poppenkast."
Apesar di esaki por ser bisá ku e resolushonnan ku a ser aseptá kasi unánimamente pa e sala ku den e oranan di kuminsamentu tabata hopi yen, tabata un ekstrakto bon kompilá pa e komishon di resolushon. E tabata representá e puntonan prinsipál ku durante e siman di kongreso a ser diskutí den e diferente workshopnan i e konklushonnan ku nan a yega na dje.
E ultimo plenaria mester tabata nada mas ku un formalidat, komokiera ku e proposishonnan ku e komishon a presentá tabata konklushonnan ku e diferente workshopnan més a yega na dje. No tabata nesesario pa tuma asina tanto ora riba esakinan. Talbes e proposishonnan ku a sali foi sala sí lo mester a tuma más tempo pasobra esakinan ta resolushonnan personal!
A bira tempu pa varios di nos miembronan kuminsa siña tene kuenta ku otro. Nan tin ku siña reuní. Ta ser bisá ku maestro di skol ta hende kabesura, ku nan kier sá ku nan sá tur kos mihó. E anochi aki klaramente por a wordu konstatá kennan ku ta mantené e imahen aki bibu. No ta pasobra ku bo ta pensa diferente riba kada palabra o koma bo tin ku bula gara mikrofón pa trese bo desakuerdo dilanti, hopi biaha usando e palabra ku a fada hende un mundu "punt van orde." Na dado momento tabatatin asina hopi "punt van orde" ku bo no tabata sá mas kua ta "punt" ni kua ta "orde" pasobra loke nan a krea tabata un "wanorde" kompleto.

A bira tempo pa nos siña destilá for di un teksto e puntonan mas importante. Si bo ta di akuerdo ku esakinan, loke tabata e kaso serka kasi TUR hende e anochi aki, antó por wordu diskutí riba e detayenan pero no tan den ekstenso; e puntonan prinsipál ba aprobá kaba!
E anochi kultural ku mester a sigi despues, naturalmente no por a bai dor. Nos kier a gradisí sra. Maybeline Arends-Croes i su koro pa nan presensia, ta duel nos ku e klausura no a resultá segun plan.
Enfin, di bo erornan bo ta siña, laga nos spera ku kada kén a siña nan les, i ku pa nos proksimo kongreso esakinan lo no wordu kometí mas.

E ultimo plenaria aki kasi por a wordu yamá e ultimo plegaria. Tabata un lastima grandi pa para mira kón kongreso despues di tantu dia di akumulashon positibo i trahamentu duru, a para kaba den un anti-klimax asina. Un direkshon swak i muchu permisibo pa esnan ku boka grandi, huntu ku diferente miembro ku no tabata kier laga nada pasa, pa despues bin ariba dje algun miembro más, ku a bin ku lamánan di resolushonnan. Un anochi ku mester a kuminsá pa 7.30 p.m. i terminá pa mas o menos 10.30 a para wordu herek mané kakiña te ku 12 or a hala, 1 or, i finalmente pa 2 or i mei di mardugá nos a keda kla.

FIESTA DIASABRA NA SAN ISIDRO

E fiesta ku a sigi diasabra anochi na San Isidro sigur-sigur a drecha parsialmente e kuenta. Hopi animashon i hopi bon ambiente. Un i tur a gosa un mundu. E tabata un bon klousura di un simán di trabow intensibo.
Asta nos por a apresiá nos vise-presidente sutando e kinto profeshonalmente, nos miembro Eddy Bennet kohiendo akórtnan grandi riba piano eléktriko, i huntu ku nan algún komponente di "Los Juveniles" pa asina forma un berdadero "V.L.A. ALL-STARS" di tremendísimo SALSA. E fiesta tabata un eksito!

E CONGRESO

Despues di un siman di congreso di vla
mi ta sintimi manera balchi' carni mulá
hasta a yega un cierto momento
cu mi a casi laga tur cos bay cu biento.

Ministro ké pa mi traha cuarenta ora
esey sí mi n' ta haci ni di cachiporra
un tal maneer yamá: "mondi di sumpiña"
a bin consehami ta com mester hal'e kakiña.

Un ingles tambe a dunami hopi bon conseho
pa por duna mi lesnan sin problema ni keho
Da Costa Gomez, paladin dje comunidad sin clase
a splicámi cu asina tur mucha ta haya mesun base.

Tambe el a sigurámi cu mi personalidad ta gesplijt te na cabo
y fo'i dje dia mi ta camna waak si mi n' haya rabo,
el a lagami sá cu mi no tin cara
pues mi n' ta carni ni piscá, ni sikiera warawara.

Di Koffie mi no por bisa cu m'a bebe nada
e dia ey mi a keda leu di tur e bada-bada
Dandaré cu a la fuerza kier a rob'e show
a hera bent'e jiu cu su aw'i baña 'fó.

Den un charla no mucho mashá anumá
e Jamaikino a conta nos com pa solucioná
e problema di nos herencia colonial
y esey ta simplemente: cambia nomber dje animal.

Mi mester admiti cu ta mi promé congreso
cu a lagami atras cu hopi dolo'i seso
ma un cos mi por sigurá, cu aki dos aña
mi t'ey, maske nan dí cu maestronan tin malamaña.

D. LACLE H.

RESOLUTIES

van het eerste kongres van de V.L.A.

Preambule

Het onderwijskongres georganiseerd door de Vakbond Leerkrachten Aruba en gehouden van 20 oktober tot en met de 24ste oktober van het jaar 1975, komt na uitvoerige beraadslagingen binnen speciaal hiervoor ingestelde werkgroepen en plenaire zittingen tot de volgende principe-uitspraken en resoluties.

Algemeen A

I. De filosofie die het Kongres van de V.L.A. aldoor beheerst heeft is in essentie terug te brengen tot 2 grote doelstellingen die als volgt zijn samen te vatten: Als oplossing van het zittenblijversprobleem in universele zin is het nodig om uit te gaan van het unieke in het kind en om een onderwijsorganisatie te scheppen die aansluit bij de ontwikkelingstendenzen van het kind. Het leerstofjaarklassensysteem is daarmee in strijd en iedere oplossing binnen dit systeem is gedoemd tot falen. Het onderwijs dient een grondige wijziging te ondergaan waarbij een flexibele organisatie ontstaat waarin individualiserend onderwijs centraal staat.

Resolutie I

Om het zittenblijversprobleem uit te bannen dient men af te stappen van het leerstofjaarklassensysteem en over te gaan op een flexibel systeem van individualiserend onderwijs. En de daarmee samenhangende leerplanontwikkeling.

II In onze situatie is deze fundamentele struktuurverandering niet voldoende. Het onderwijs dient nl. ook inhoudelijk een wijziging te ondergaan en aangepast te worden aan de behoeften van het kind en samenleving. Dientengevolge dient men de inhoud van het onderwijs af te stemmen op de lokale situatie, waarbij het onomstotelijk vaststaat dat het papiamento als voertaal gehanteerd dient te worden in het gehele kleuter en basisonderwijs.

Resolutie II

De inhoud van ons onderwijs dient aangepast te worden aan de lokale omstandigheden waarin het moet funktioneren en dientengevolge is de voornaamste stap in die richting het introduceren van het papiamento als voertaal in het gehele kleuter- en basisonderwijs.

III Natuurlijk zijn de resoluties I en II nog niet voldoende om het kind zijn optimale ontwikkelingskansen te geven, aangezien de sociaal-ekonomische ongelijkheid die in onze maatschappij heerst het kind uit de lagere sociale milieus negatief beinvloedt in zijn schoolcarrière.

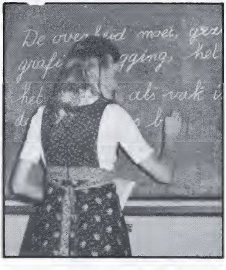
Gelijke kansen in een maatschappij van ongelijkheid is nu eenmaal een fiktie. Van volledige democratisering is pas sprake als de klasseverschillen in de maatschappij opgeheven zijn. Er dienen reeds nu beslissingen genomen te worden om te komen tot een evenwichtige verdeling van de onderwijskansen.

Resolutie III

Voorwaarden dienen geschapen te worden om de bestaande discriminatie t.a.v. kinderen uit de lagere sociale milieus op te heffen.

Het Kongres dient zich uit te spreken over de akties die ondernomen kunnen worden om op korte termijn te komen tot een verspreiding en vergroting van het bewustzijn dat nodig is voor de realisering van de door het Kongres gestelde doelen in I, II en III.

Het Kongres komt op grond van het bovenstaande tot de volgende resoluties die gericht zijn aan de overheid en de vakbond.

B. Resoluties gericht aan de overheid

1. De overheid dient onverwijld de fonologische spelling in te voeren om zo de voorwaarde te scheppen tot invoering van het papiamento in het gehele kleuter- en basisonderwijs.

2. De overheid dient financiën ter beschikking te stellen voor de aanschaf van vakliteratuur en onderwijsleermiddelen ten einde er toe bij te dragen de onderwijsvernieuwing te verwezenlijken.
3. Het P.D.B. dient uit te groeien tot een goed geoutilleerd, onafhankelijk onderwijskundig instituut die het totale onderwijsgebeuren begeleidt en meehelpt transformeren in de zin van resolutie I en II.
4. Met het oog op het gestelde in resolutie II dient er een taalbureau te komen dat o.a. tot taak heeft de integratie van het papiamento in het onderwijs te begeleiden.
5. Er dient een onderwijswetgeving te komen die ruimte laat voor onderwijsvernieuwing in de zin van resolutie I en II.
6. De overheid dient alle medewerking te verlenen in het kader van onderwijsvernieuwing zoals gesteld in I en II ter her-, omen bijscholing van de leerkrachten en de bij het onderwijs betrokken overheidsinstanties.

7. De overheid dient op korte termijn over te gaan tot het instellen van een leerplicht te beginnen bij het kleuteronderwijs.
8. Als voorwaarde voor de onderwijsvernieuwing zoals gesteld in I en II dient de overheid ernst te maken met de wettelijk vastgelegde algehele inspraak voor alle direkt bij het onderwijs betrokkenen.
9. Van het onderwijsbeleid door de overheid dient de onderwijsvernieuwing zoals gesteld in I en II een integraal onderdeel te zijn, waarbij de lokale deskundigheid de meest vooraanstaande plaats dient in te nemen.
10. De overheid dient de communicatiemedia actiever te betrekken bij het totale vormingsproces.
11. Het beurzenbeleid van de overheid dient afgestemd te zijn op de behoeften van de gemeenschap en de financieel-sociale omstandigheden van de beursalen.
12. De opleidingsinstituten voor leerkrachten dienen een grondige herstructurering te ondergaan in verband met resoluties I en II.

C. Resoluties gericht aan de vakbond

1. De vakbond dient naar middelen te zoeken om de ouders actief te betrekken bij het onderwijs.
2. De vakbond dient als follow-up van het kongres, over te gaan tot het instellen van permanente werkgroepen die tot taak hebben:

1. de bestudering van alternatieve organisatiemodellen en een daarmee samenhangende leerplanontwikkeling, die de realisatie van resolutie I mogelijk maken,
2. de bestudering van de wijze waarop de invoering van het papiamento plaats moet vinden,
3. de bestudering van mogelijkheden ter bevordering van democratisering van ons onderwijs.

De neerslag van de discussies die in de werkgroepen gevoerd zijn dient hierbij een belangrijke rol te spelen.
3. De vakbond dient samen te werken met alle groeperingen en instanties in de maatschappij die streven naar opheffing van alle sociale ongelijkheid.
4. De vakbond dient de communicatiemedia actiever te betrekken bij het totale vormingsproces.
5. De vakbond dient er konstant voor te waken dat er sprake is van algehele inspraak van de vakbond in het onderwijs-

beleid van de regering.
6. De vakbond dient de kadertraining en motivatie der leerkrachten ter hand te nemen.
7. De vakbond ziet er nauwlettend op toe dat *alle* voornoemde resoluties nagekomen worden en dient bij uitblijven hiervan zelf initiatieven te ontplooien.

Slotresolutie

Het kongres draagt dit slotdocument over aan de V.L.A. en draagt de vakbond op die actieplannen die voortvloeien uit de hierin genoemde resoluties voor te bereiden, te begeleiden en ten uitvoer te brengen.

Nieuwe resoluties toegevoegd door de plenaire slotzitting

B. (resoluties gericht aan de overheid)

13. Het papiamento moet als een verplicht vak ingevoerd worden op de kleuterleidster en onderwijzersopleiding.

In het kader van de vernieuwing moet door de overheid en de vakbond meer aandacht geschonken worden aan het buitengewoon basisonderwijs.

mientras otronan ta selebrá ku champaña i kalakuna:

'nos ta warda; haya nada, no galiña'

E kaminda pa e kas ta asina será ku ta parse ku hopi tempo outo no a yega na e kas. Ora e outo a para e kachonan i e muchanan a koré wak ta ken a bin. Lomba sunu, pia abow, kabei muha: e muchanan a kaba di baña. Despues di kore e kabritonan ku tabata ront, e señora a invita nos pa pasa pa kas.

"Mi ta biba di onderstan. Promé e tabata f. 25 i awor e ta f. 110 pa kada dos siman. Tata di e muchanan no ta mantenenan; kada pasa 2 luna mi tabata haya f. 30.

E kas ta di señora mes?

No, mi ta paga f. 10 pa hür pa luna.

For di aña '73 mi a hasi pedida pa un kas di gobierno, pero nan a bisa mi ku, mi no por haya kas pasobra mi no ta kasá.

I for di aña '70 mi a pidi un pida tereno pa mi ruman traha un kuarto pami, pero te ainda mi no a haya esei tampoko.

Señora tin un karch'i dokter?

Mi no ta haya karchi. Na gobierno nan a bisami ku mi ta yon i mi por traha.

Kuanto aña señora tin anto?

36 aña. Mi no por traha aunke mi ta gusta.

Ya ta 11 aña mi ta sinti galblas, mi no kier opera pasobra mi tin miedo di muri. Ora mi hasi hopi trabow mi tin ku sinta hopi pa mi bin bei, ta e muchanan ta ouksiliami.

Solamente e yiu mayó tin un karchi. Ku kual e ta haya dokter i remedi pornada. Kada 2 siman e tin ku bai dokter pa su malesa; e ta haya un sorto di ataka i e ta kai abow. Dokter di mucha a bisami wak e bon pasobra ora mi ta kere ku e ta bon, mi ta hay'é morto. Un bon konseho e ta dunami!!!

E yiunan ta bai skol?

Si, tur kuarto ta bai Caiquetios, B.L.O. E mayó tin 13 aña, e otronan tin 11, 9 i 8 aña.

Kuanto señora ta paga pa nan bai skol?

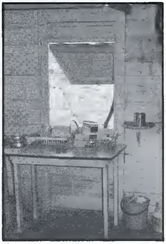
Wel, bus mi ta haya pornada. Mener si a manda kobrami f. 30. Ora mi a bai papia kune e a bah'é na f. 28.

Kiko señora ta bai hasi pa Pasko i Aña Nobo?.

Wel, nada. Pasko ta pasa hende bashí.

Tur ora e muchanan ta puntrami ki dia nos ta bai kumpra kos pa Pasko. Tur biaha mi ta bisanan "mayan".

Ami por wel di keda sin haya pero e muchanan mester haya algo, kisiera un karson. Aña pasa na november mi a laga kose un shimis. Te na aprel mi a bin hay'é. E señora a bisami ku su mashin a daña.

teks
A. V
e
M. Wi

foto
R. de

si nos no
os ta mata e

ten:
rolijk
n
nklaar

o's:
Graaff

Kuanto plaka señora ta gasta pa kuminda?
Wel, kasi tur e plaka ta bai na kuminda. Ta f. 7 mi ta paga pa awa; mi no tin koriente.
Unda señora ta warda e kuminda anto?
Esei mi ta warda den frishider. E ta di kerosin i tin 30 aña; mi a hay'é for di mi ruman muhé. Mi stof tambe ta di kerosin.
Masha poko mi ta kumpra paña; 1 te 2 bisti pa aña. E muchanan tin biaha ta haya paña di otro hende.
Hopi hende ta puntrami kon mi por biba ku e poko plaka ei?
Mi ta bisanan, wel, ta depende kon bo goberná bo plaka.

Kon señora ta pensa di pasa Pasko?
Bon, keto, trankil, kontento.
Pa Pasko, señora tin sopi di kabrito?
Mi tin kabrito pero mi no por matanan. Manera pami nan ta meskos ku hende (e muchanan ta karga e lamchinan den brasa). Mi tin un galiña será; si nos no haya nada pa Pasko nos lo mat'é. Pero mi tin duele i e muchanan no kier tampoko. Dos aña pasa tambe mi ruman a dunami un pa mata tempo di Pasko. Mi 'n por a mat'e i despues e mes a muri.
Nos a bai laga e señora, ku su kuatro yiu homber, dos kacho, dos pushi i sinko kabrito, primintiendo ku nos lo tuma kontakto ku ARSCA, pa weita si e por haya algo pa nan no pasa e dia di Pasko i Aña Nobo manera tur dia.

Un siman largo mi a drai e number 6649 tur dia pero ningun hende a lanta e telefon.

"Mi ta un mama ku 5 yiu i mi tin 30 aña. Mi tin 14 aña kasá. Edat di mi yiunan ta: 14, 10, 9, 7 i 5 aña. Nan tur ta bai skol. Mi kasá tabata kore taksi, pero e plaka no ta kumbini'é i ela disidi di lora man ku drechamento di outo. Nos tin un outo, i na kaminda mester pushé. Su entrada no ta fiho, komo ku tin hende ta paga ora nan korda, of ora mi kasá keda nan tras pa e plaka.

no tin frishider.
— Señora mester paga hür tambe?

"No, e kas ta dimi mes, i mi ta kontento di biba akinan. Nos no tin molester di ningun hende, i nos no ta bai kas di ningun hende. E televishon aki mi kasá mes a purba drech'éle, pa asina e muchanan tin algu pa dibirti nan mes. Awor, pa nos mala suerte,

---

"PASKU i AÑA NOBO nos ta pasele na laman"

Komo ku tur kos a bira karo, mi mes a disidi di bai traha. Na kas di famia mi ta bari, mop, laba bentananan, laba paña i stika. Mi ta traha 3 bes pa siman i mi ta haya f. 150 pa luna. Na awa i lus ta bai f. 50. E resto di plaka nos mester kome, i kumpra paña kuné. Tin dianan ku kos ta fregá."
— Kiko señora kier men ku kos ta fregá?
"Wel, tin dia ku e muchanan ta bai drumi ku stoma bashi. Nos no ta haya yudansa di ningun kaminda."
- Ni di ARSCA?
"No, nunka mi no a haya e yudansa ei. Pero mi mes tin bérguensa di pidi. Enfin, komo ku mi jiunan ta kome hopi mi mester kumpra kuminda tur dia."
— Pakiko señora no ta kumpra un kantidat i wardé?
"Mi no tin kaminda di wardé, mi e televishon no ta traha mas, e kantidat di koriente no ta basta. Mi ta kere p'esei ela daña."
— Señora tin pensa pa hasi preparashonnan pa Pasku?
"Mi no ta kere i sigur ku nos no ta hasi nada pa Pasku.
Pasku i Aña Nobo nos pa pasele na laman, nos ta bai for di mainta te atardi. Nos ta hiba kos di kome, algun kos di bebe i asina e dia di fiesta ta pasa. Pasku pa nos ta manera tur otro dia. No tin nada spesial. Pa mi yiunan si mi ta kumpra paña nobo, pa nan keda kontento.
Pasku ta pa hende ku tin plaka.
Nan por kumpra ham, kalakuna, kers-bom lus di koló i tene fiesta.
Tog mi ta kontento ku mi ta pasa Pasku trankil i felis."
Saliendo for di e kas nos bista riba un kuadro chikito ku e proverbio: KACHO KU NENGA WESO, SABI UNDA E TA BAI.

Het is ontstellend, vooral wanneer men het een en ander in de muziek van de Nederlandse Antillen wil onderzoeken, te merken hoe weinig, ja bitter weinig zelfs, er over deze muziek geschreven is. In tijdschriften zoals Christoffel, Wikor, Navablad, St. Thomasblad en Vorm verscheen en verschijnt er wel eens een artikel hierover. Natuurlijk is het zo dat schrijvers uit liefde voor de muziek en folklore en ook door een zeker chauvinisme aangespoord worden om artikelen te schrijven over onze muziek en folklore. De vraag blijft echter: in hoeverre moet ons chauvinisme of het indigenismo ons leiden om tot bepaalde uitspraken te komen. C. Erasmus, die in het blad Amistad (nov. 1973) schreef, zegt het volgende: "Asina leeuw cu por penetrá den historia di e folklore aki, ta cu nos Dande a origina na fin di 1863, despues di libertad di esclavonan. Si e origen di e festival aki ta relacioná directamente cu libertad di esclavonan mi no sa. A lo menos mi ta duda, siendo cu aki na Aruba no tabata existi esclavitud den su grave forma, y alomenos tabatin masha poco catibo — segun gouverneur Crol.

Naturalmente e catibonan liberta tabata ignorante, pa cual motibo nan no por tabatin e inteligencia pa organizá un Dande. Pasobra Dande ta compone di un instrumento masha fini y costoso, esta fió. Mas bien: E folklore aki a principia pa casualidad despues di libertad, of — cual nunca tabata catibo e pueblo liber a haya cu tabata su deber moral pa festeha e promer dia di anja nobo proximo, den cual libertad tabata reina pa un y tur."

Dat de slaven toentertijd om welke reden dan ook niet de intelligentie zouden hebben bezeten om een traditie zoals de Dande te doen ontstaan, lijkt mij niet juist. Zo'n mening lijkt mij eerder te zijn voortgekomen uit een te ver overtrokken en doorgevoerd chauvinisme of indigenismo. Racistisch is zo'n uitspraak niet eens te noemen. Op z'n zachtst gezegd is zoiets een slag in het gezicht van de gehele mensheid en het mens zijn getuige hetgeen F. Ortiz zegt:

"Toda música es humana y, si se quiere, impura o puramente humana. Toda música es un inequivoco acto humano integral, es decir emocional, intelectual, volitivo, psiquico, fisiológico, individual, social y ecológico."

Na aangehaalde opening geeft C. Erasmus een beschrijving van het gebeuren, handelingen van de dande enz. Over de muziek schrijft hij niet. Bewijzen of beweegredenen waarom er geen bijdrage kan zijn van de slaven bij het ontstaan van de dande geeft hij ook niet.

Dat ik de *muziek* van het volksfeest dande erbij haal is, omdat de muziek die gespeeld wordt bij dit gebeuren om de jaarwisseling een wezenlijk deel uitmaakt van dit feest. De schrijvers R. Odor, J. Maduro en C. Erasmus geven in hun artikelen een beschrijving van het gebeuren, de handelingen en de instrumenten die bij de dande gebruikt worden. Nergens rept men over de muziek. Het bestuderen van onze muziek is volgens mij een onderzoek instellen naar de etnografie en de sociale geschiedenis van de Nederlandse Antillen (hier in dit artikel van Aruba dus) en de positie die de Indianen, blanken en negers in deze innemen.

E. Siegmeister zegt er het volgende van: "Son especificos factores que determinan el desarollo de la música y son los siquientes: (a) la posición social y economica del compositor si éste es siervo, campesino, clérigo, noble villano, capitalista, u obrero; (b) el tipo de auditorio para quien se crea la música, sus gustos e interes; (c) los condiciones tecnologicas, como la estructura orgánica de los instrumentos, la instrucción o preparación de los músicos; (d) las condiciones de la ejecución, el lugar etc.

F. Ortiz bevestigt dit ook: "La música no puede ser historicamente conocida sino en la relación con todos los demas elementos de la específica cultura humana de que ella misma forma parte: la religion, la magia, la literatura, la escuela, la moral, la esclavitud, el feudalismo, la corte, la iglesia, la guerra, la agricultura, la industria, el comercio, el lujo, el salario, la

afrikanisme

DANDE

O dande nos a yega na bo porta
añ'i nob'e
O dande rib'é di'i aña nobo
añ'i nob'e
O dande nos a bin pa deseabo
añ'i nob'e

(Folklore Arubiano)

tekst: E. A. BENNETT - foto's: R. DE GRAAFF
(niet bestemd voor verdere publikatie)

prostitución, el crimen; todas las vibraciones sociales aportan su sonoridad a la gran sinfonia músical." Daarom is het giciteerde stukje van C. Erasmus niet eens racistisch te noemen. De etnische stromingen die mogelijk een invloed zouden kunnen hebben op onze muziek zijn Indiaans, Europees en Afrikaans. Van deze drie invloeden is juist de Indiaanse helemaal niet of zeer moeilijk achterhaalbaar wat de muziek betreft. Dit is niet zo verwonderlijk, daar de Indianen met hun cultuur tussen 1400-1600 jaar door oorlogen en ziekten bijna in zijn geheel uit het Carabisch gebied verdwenen.

E. Williams: "By 1495 the Spaniards were engaged in open warfare with the Indians. Naked, armed only with bows and arrows, the Indians were no match for the Spanish crossbows, knives, artillery, cavalry and the dogs trained by the Spaniards to hunt them down. Thoroughly terrorised, the Indians were subjected to the payment of a tribute, amounting to from one-half to two-thirds of an ounce of gold every 3 months in the case of those who lived near the mines and 25 pounds of cotton for those who did not. The Indians, in despair, fled to the mountanins, abandoned all cultivation, and preferred to starve to death. One of their chiefs offered to put an enormous tract of land under cultivation for grain if only Columbus would not demand gold. Even this was too much. Whilst Columbus and Las Casas after him, grossly exaggerated the numbers of Indian population, there is no doubt that the population of Hispaniola was reduced by at least two-thirds as a result of the war, and the imposition of the tribute."

"In 1548 Oriedo doubted whether 500 Indians of pure stoc had remained."
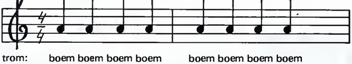
Ook andere onderzoekers vinden het een zeer moeilijke zaak om de invloeden van de Indiaanse cultuur hier in het Caribisch gebied te achterhalen. In zijn artikel in het blad "Christoffel" zegt W. S. Muller: "De Afrikaanse invloed is wellicht het grootst in Brazilië en op de Caribische eilanden. In de andere Zuidamerikaanse landen heeft de muziek over het algemeen een meer overwegend Spaans karakter behouden. Overal echter spelen percussie-instrumenten in de uitvoering der muziek een belangrijke rol zodat er van een ontbreken van het Afrikaanse element vrijwel nergens sprake kan zijn. De muziek der autochtone Indiaanse bevolking, welke nog voornamelijk in afgelegen streken in Brazilië en in het hoogland van de Andes te vinden is, heeft in de formatie van het Zuidamerikaanse idioom een relatief onbelangrijk deel gehad. De afstand tussen het Spaanse en het Afrikaanse enerzijds en het Indiaanse anderzijds was te groot om een idiomatische fusie mogelijk te maken. Een ongelijkmatige uitwisseling van repertoire waarbij het Indiaanse element grotendeels de recipient was, vestigde het Afro-Iberische overwicht, dat op het Latijnsamerikaans patroon zo sterk tot uiting komt."

F. Ortiz: "Todas esas culturas (india, europea, africana y asiatica) han tenido influencias eridentes en la formación de la música cubana, salvo las llamadas indias."

"El mito de las supervivencias indias en la música de Cuba ha estado perturbando la apreciación objetiva de la verdad historica y hay que desvanecerlo definitivamente."

Persoonlijk wil ik mij ook niet schuldig maken aan het niet-objectief zijn door het indigenismo in onze muziek uit te vlakken, maar de mogelijkheid dit te achterhalen is zeer moeilijk of zelfs helemaal niet aanwezig. De laatste paar jaren hebben wij op het muzikale vlak enkele stromingen van indigenismo gezien n.l. de musicals "Amor di Kibaima" en "Wadarikiri" waarbij het indigenismo hoofdzakelijk in het verhaal zat en niet in de muziek. Toch was er in allebei de musicals een onderdeel waarbij men kon zeggen dat het indigenismo ook in de muziek te vinden was. En juist bij dit onderdeel plaats ik een groot vraagteken. Het gaat n.l. om de Indiaanse krijgs- of oorlogsdans, waarbij Indianen om een vuur dansen terwijl ze allerlei "oorlogskreten" schreeuwen, op de maat van de tromslag, in vierkwarts maat waarbij het accent op de eerste tel van de vier kwartnoten valt, zie voorbeeld 1.

VOORBEELD 1

De grote vraag is n.l.: is dit echt Indiaans, is dit wel echt een Indiaanse invloed in onze muziek of is het soms een gesublimeerd jeugdsentiment n.l. een slap Amerikaans aftreksel van de krijgsdansen der Indianen van Noord-Amerika uit vroegere cowboyfilms, dat bij het niet kunnen vinden van het echte, de ware manier waarop de Indianen hier op Aruba (of aanverwante stammen op andere eilanden in het Caribisch gebied) hun oorlogsdans ten uitvoer brachten, naar het bewuste stijgt?

Dat wij met de ons voorgeschotelde Afro-Amerikaanse of Indiaanse muziek uit de filmindustrie voorzichtig moeten zijn blijkt ook uit deze woorden van F. Ortiz: "Todavía se acrece la peligrosidad de los errores, casí siempre falsificaciones conscientes, en las películas sonoras de la cinematografía comercial, así de Estados Unidos, como de Mexico y de Cuba misma; en las cuales, so pretexto de producir films con escenas tipicas del pueblo Cubano, presente o histórico, mezclan disparatadamente músicas, lenguas, cantos, instrumentos y bailes de diferentes culturas Africanas con el más "fresco" desenfado, de manera incalificable, ségun fuere el capricho de los autores y directores irresponsables y las conveniencias y perversiones del mercantilismo. Estas mixtificaciones por medio de la cinematografia, que lo mismo occuren en la música Brasileña y de los demás paises de America, son verdaderas estafas de la verdad, hoy día impunes, que contribuyen a coo-romper la música popular y prostituir su arte ingenuo."

Is er nou een zeker Afrikanisme in het Arubaanse volksfeest "Dande" te bespeuren? Daar ik mij zuiver met het muzikaal aspect bezig hou, wil ik mij beperken tot het onderzoeken van het Afrikanisme in de muziek die bij "de Dande" gespeeld wordt. En waarom juist de muziek. Omdat zoals ik dat in "Opus de Funk" zei: "Of all the art forms that have contributed to shaping the Afro-American creative experience, music has been its strongest component." De muziek in "de dande" is een wezenlijk deel van dit volksfeest.

Dat dit zo is, heeft men in de maand december 1974 kunnen waarnemen, toen voor het eerst een Dande-wedstrijd gehouden werd, waarbij het niet ging om het gebeuren en de handelingen, dus het van huis tot huis trekken met een dande-groep, maar om de muziek. De jury die de beslissing moest nemen wie deze eerste dande-wedstrijd zou winnen moest bij de beoordeling letten op de volgende punten: 1. inhoud van de tekst, 2. voordracht, 3. stembeheersing, 4. variatie van de voorzang (verder in dit artikel kom ik hierop terug), 5. uitspraak, 6. harmonie van de begeleiding. In de "Amigoe di Aruba 30-12-1974" stond te lezen: "Het spel van de dandegroepen stond meestal op zeer goed peil." Het ging toen dus om de muziek, en het kon ook niet anders, daar de muziek van dit volksfeest de kern is van de dande.

(wordt vervolgd)

Segun e nota ku ministro di edukashon di Antiyas a manda Hulanda algun luna pasá: "Project financiering studiekosten studentenopleiding voor onderwijzend personeel," e ta spera di saka den un termino di 7 aña un kantidat di 235 maestro di skol basiko for di nos akademia pedagogiko. Den Vorm di luna di mei nos a publiká e nota aki.
Usando e "planning" di nos propio ministro, e kantidatnan ku e ta spera di saka for di APA den e diferente añanan ta komo lo sigiente:
75/76 — 25
76/77 — 15
77/78 — 20
78/79 — 20
79/80 — 45
80/81 — 55
81/82 — 55

total 235

Interes ta kayendo

Típiko ta ku e propio ministro den su nota ta atribuí e kaymentu di interés pa bai studia na APA na fuerte kompetensia ku esaki ta risibí foi e.o. e lerarenopleiding T.O. i A.V.O. Mientras ku ta e propio ministro aki a introdusí e lerarenopleiding (AVO) den su forma aktual. E studiantenan di e "lerarenopleiding" AVO ta resibí mensualmente f. 200,— pa kubri nan gastonan di estudio, lokual siguramente ta algo di aplaudí mirando e aumento bárbaro di preisnan di material pa edukashon. Esaki ta konta pa TUR e studiantenan, for di promé te ultimo aña. Na e "lerarenopleiding T.O." e studiantenan ta duna 20 les pa siman fuera di nan estudio i ta haya un subsidio pa e oranan aki ku nan a

Pa vía di "lerarenopleiding"

APA lo kaba ta nada?

traha. Sin ningun klase di experensia ni base pedagogiko/didaktivo e hobennan aki ya ta bira "klasseleraar."
E studiantenan di APA den e promer dos añanan NO ta risibi NADA.
Den e ultimo aña nan ta risibi "studiegeld" tambe kual den práktika semper ta bow di f. 100,—.
E nota di e ministro a bai awor pa purba haya di Hulanda 12 miyon florin pa huntu ku e 3 miyon florin ku gobierno kier pone aserka forma 15 miyon florin kual suma lo wordu usá pa duna TUR e studiantenan di APA tambe f. 200,— pa luna 7 aña largu.

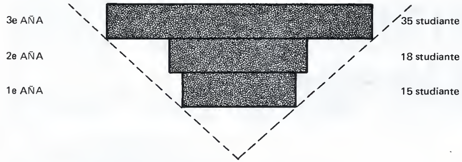
Situashon aktual di APA

For di aña 1964 Aruba ta produsiendo maestronan di skol pa skol básiko. Te na aña 1969 e studiantenan ku a slaag pa e promer dos añanan di e edukashon aki lo por a kuminsa traha komo "derde ranger" of lo por a bai Hulanda kú of sin beurs, pa ayanan bai buska nan "hoofdakte."
For di 1970 esaki no ta nesesario mas, APA mes ta produsí maestronan di skol "volledig bevoegd." Loke falta so ta pa e ley wordu aprobá, komo ku tur esnan ku a kaba APA for di 1970 ta kana rond ku un "voorlopige verklaring."

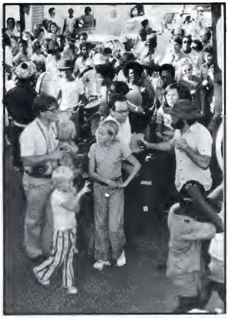
Mirando e dos grafíknan aki nos lo kier bai puntra nos mes: Kiko lo bai pasa ku nos Akademia Pedagogiko den futuro?
E sifranan di e ministro pa '78 no por klop mas, mirando e kantidat di studiante ku tin den promé aña di e aña aki. Kiko lo ta di e añanan ku ta sigi?

KANTIDAT DI STUDIANTE NA APA PA '75/'76

UN TRIANGULO BOKA ABOW!

Falta di planning

E problema- i fayonan aki ta demostrá ku echos ku nos gobernantenan te ainda ta trahando ariba un base amaterístiko fuertemente influensiá pa politika partidario. No ta wordu planeá debidamente, i esnan ku tribi planea ta wordu poní un banda manera mucha trimintí. Den pasado hopi reunionnan a ser tení entre e representantenan di Akademia Pedagogikonan, "lerarenopleiding T.O.," "Kleuterleidsteropleiding" i Departamento di Enseñansa pa purba yega na kreashón di UN Instituto ku lo alohá tur e edukashonnan aki. E idea tabata pues di krea un komleho grandi na unda e diferente ramonan di preparashon pa maestro di skol lo wordu integrá. Lo ta rekomendabel pa laga kada ramo sea elevá of pa skol básiko haya e mesun base pedagogiko/didaktiko, lokual aktualmente siguremente no ta e kaso. Ta bon konosí ku na APA i kleuterleidsteropleiding e base aki ta muchu mas amplio i profeshonal. Mientras ku na otro "opleiding"-nan esaki ta laga hopi di deseá. Tambe un mihó preparashon i erientashon pa ku nos komunidat sigur-sigur ta algo urgente. Di e plannan di kreashon di un instituto pedagogiko, ningun hende no a tende mas. Ta un lástuna pasobra ku un tal instituto sigur-sigur e konkurensia aktual, kual ariba su mes algo ridíkulo, lo wordu eliminá i bo ta krea maestronan den diferente ramo kompletamente orientá riba nos enseñansa DEN SU TOTALIDAT!
Pero mientras tanto, APA lo muri pa falta di sanger?

J. J. Coutinho

Wij wensen
al onze lezers:

bon pasku
i
bon anja

REDAKTIE
VORM

INKOOPCENTRALE: o sentral di kompras; kiko e ta?

J. J. Coutinho

Historia kortiku

Ta asina ku foi juli 1973 e sindikatonan di Antiyas a eksihí for di gobierno sentral e tempo ei bow di promé ministro Isa e introdukshon di un sentral di kompras.
Isa a primintí e sindikatonan di kumpli ku e eksihensia aki. Deliberashonnan a start entre Gobiernu, komersio i Sindikatonan un korto tempu despwes. Asta algun sindikatonan na Korsow (na Aruba no) un dia promé ku elekshon pa staten na aug. '73, a proklamá un welga pa pone preshón riba gobierno pa kumpli ku nan promesa.
E sentral di kompras no a bin e tempo ei. E no a bin na '74. I e no ta bin promé ku e aña aki kaba. E plan di min. Pourier tabata pa kuminsá pa promé di desember di e aña aki, pero awó nan ta spera di por kuminsá ku e sentral di kompras na prinsipio di januari 1976. Esaki lo wordu lográ of e fecha lo bolbe wordu posponí? B.C. lo koperá?

E sentral di kompras

E sentral di kompras su meta prinsipal ta pa purba baha e kosto di bida of mihó dicho purba mantené esaki mas abow posibel dor di ofresé produktonan di primera nesesidat na preisnan mas redusí posibel.
E sentral aki mester importá o risibí un sierto kantidat (diessinko mas o menos segun min. Pourier) di produktonan di primera nesesidat na lotenan hopi grandi ku ta destiná pa alimenta ful e isla pa un par di luna. Esaki ta trese kuné ku kantidatnan enorme di e produktonan aki ta wordu komprá di un solo biaha na paisnan afó, lokwal owtomatikamente lo baha e preisnan mas ainda. Ta e intenshon di bin ku un sentral di kompras pa Korsow i uno pa Aruba.

E produktonan di primera nesesidat

E produktonan di primera nesesidat ta un lista di alimento i tambe di paña i otro kosnan ku kada hende ta usa diariamente i ku ta forma parti esensial di kada presupwesto di famia.
E sentral di kompras sinembargo lo bai zoru solamente pa e parti di alimento. Es desir nan lo bai enkargá nan mes solamente ku kumpramentu di kuminda. E merkansianan ku ta wordu konsiderá komo di primera nesesidat ta p.e. lechi, suku, margarina, hariña di funchi, azeta dushi, arós, kofi, berdura ets.

Monopolio

Pa e sentral di kompras por funkshoná manera debe ser, e mester traha a base di monopolio. Hopi hende lo spanta ora nan tende e palabra aki, i ku nan rasón. Pero e monopolio aki ta un otro klase di monopolio. E NO ta e monopolio ku ta na benefisio di e doñonan di un sierto kompanía só manera p.e. Continental Milling. E monopolio aki ta un monopolio ku ta na benefisio di henter e komunidat, lokwal ta un diferensia hopi grandi. Si e komersiantenan koperá e mester traha mas o menos di e sigiente manera: E sentral di kompras ta pone un anunsio den e medionan di publisidat ku e mester di p.e. suku. E komersiantenan importadónan di suku ta manda e preisnan i nan markanan ets. Despwes di a risibi tur e ofertanan e direkshon di e sentral di kompras huntu ku su ekspertonan lo bai determiná kwá importadó lo haya e permiso pa importá suku. Nan ta husga esaki a base di preis, e preis mester ta abow, i a base di kalidat tambe, e mester ta di un bon kalidat. E momento ku un importadó haya permiso pa importá su suku, e SO tin mag di importá suku pa e temporada ei na e isla en kwestión. E otro importadónan no tin mag di importá nan suku mas. E medida aki ta pa evitá spekulashon i konkurensia tramposo, e ta un medida pwes pa protehá e pweblo més. Ta esaki ta e monopolio. Un monopolio ku lo ta seguramente na benefisio di henter e komunidat. Ta remarkable ku ta juist un lider di un di e partidonan arubano a ekspresá su mes KONTRA e monopolio aki, día ku e "inkoopcentrale" a wordu diskutí den staten pa promé biaha. Le ta pensa meskos ainda?
Un sentral di kompras sin e monopolio aki lo muri promé ku e nase. E sistema ku e kompaníanan grandi ta usa pa kibra otro negoshinan ta bon konosí. Nan ta baha nan produktonan pa un sierto tempo bow kostpreis, perdiendo plaka, djis pa manda e "inkoopcentrale" faít. E momentu ku e sentral bati faít, nan ta bolbe owmentá nan preisnan bek sakando den korto tempo e perdidanan ku nan a sufri pa kibra e sentral. Ehemplenan di e sorto di "liber empresa" aki tin hopi na Aruba i ront mundu.

Distribushon

E momentu ku e sentral risibi foi e importadó e merkansíanan e ta bende esakinan ku e tiendanan i supermarketnan ets. Un punto hopi importante ta ku sentral di kompras no mester buska di saka ganashi. E mester por kubri su gastonan i bende e merkansianan mas tanto posibel na kostpreis.
Gobierno mester stipulá e ora ei preisnan maksimo di e produktonan aki pa tene e preisnan mas abow posibel.
Un otro posibilidat ta ku e gobierno pa medio di su kontaktonan ku e gobiernonan di e region por yega na haya merkansíanan na preisnan mas redusí ainda. Esaki lo baha e preisnan di e produktonan di primera nesesidat mas ainda.
Sin e di dos alternativa, si e inkoopcentrale traha manera debe ser, ku personanan kompetente i honesto na enkargo di e maneho, e sentral aki lo por yega na baha e preisnan di e produktonan aki ku por lo menos 10 pct.!

Komersio di Aruba no kier tuma parti

Tabata intenshon di gobierno pa lanta e sentral di kompras riba un base "tri-partite," esta: Gobierno, komersio i sindikatonan. Pa parti di Aruba nos sá kaba ku komersio no kier partisipá manifestando ku nan no por hinka plaka den un empresa ku nan sá ku lo bai faya. Nan a menshoná ehempelnan di Surnam i Colombia. Na Korsow sí e representantenan di komersio kier tuma parti den e sentral di kompras.
Pa Aruba ta keda na gobierno, i muy en espesial na min. Pourier i e sindikatonan di Aruba parealisá e plan di "inkoopcentrale" aki.
Nota: Na Surnam e inkoopcentrale na kuminsamentu a faya pa motibu di direkshon korupto i boikot pa parti di e komersiantenan. Awó e sentral aya ta funkshonando satisfaktoriamente.

B.C. ta prefera di traha ku Coruba

Den prensa por a ser lesá ku e B.C. di Aruba a laga min. Pourier sá, ku nan ta preferá di traha huntu ku p.e. e koperativa di Coruba pa purba baha preis lugá di koperá pa lanta un "inkoopcentrale." E desishon aki ta hopi straño si nos djis remarká ku NUNKA no tabatatin ningun klase di apoyo pa parti gobierno pa ku Coruba. Parse ku e influensia di e komersio riba e B.C. aktwal ta hopi grandi. Ta un pregunta grandi kiko posishon e sindikatonan ku semper a boga pa un sentral di kompras lo bai tuma den esaki. E sindikatonan di kompras lo bai tuma den esaki. E sindikatonan mester tene bon kuidów pa nan no hasi un wega ku nan atrobe meskos ku na 1973.

WAT IS: hoger, middelbaar en lager milieu?

Aantekening bij het verslag van de rede van drs. R. R. van Breet: "Demokratisering van het onderwijs op Aruba laat veel te wensen over" op het V.L.A.-kongres (Vorm no. 9, 1975 pag. 6 en 7).

Sommige kongresgangers hebben zich afgevraagd: wat verstaat Van Breet onder hoger, middelbaar en lager milieu? Wel, hij heeft het beroep van de vader of kostwinner als kriterium genomen en zich gebaseerd op gegevens van de Volkstelling 1972. Alle daarin voorkomende beroepen zijn gekategoriseerd, d.w.z. soort voor soort bij elkaar gezet en voorzien van een nummer. De volgende kategorieën worden geklassificeerd als "midden en hogere beroepen": Kategorie 0, 1, 2, 30, 31, 35, 40, 41, 42, 50, 51, 60 en 70. Welke beroepen zijn dat?

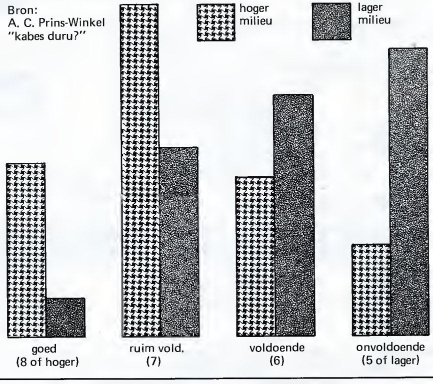
De verschillen tussen de milieus blijken al direkt in de eerste klas van de basisschool uit de rapportcijfers.
Wij laten hiervan een enkel karakteristiek voorbeeld volgen: de schoolprestaties van de leerlingen in het eerste leerjaar van het basisonderwijs in het schooljaar 1968/69 (Aruba, Bonaire, Curacao). Onderzocht werden 1315 eersteklassertjes. Van de kinderen die behoorden tot het hogere sociale milieu behaalde 23% een rapport-gemiddelde van 8 of hoger, van het lagere milieu kwam slechts 5% tot dit gemiddelde. Een ruim voldoende rapport, gemiddeld 7, behaalde van het hogere milieu: 44%, van het lagere milieu: 25%. Een voldoende rapport, gemiddeld 6, behaalde 21% van het hogere milieu en 32% van het lagere milieu. Een onvoldoende rapport, 5 of minder, had 12% van het hogere milieu en 38% van het lagere milieu. Dit kan als volgt in een grafiek weergegeven worden:

J. Jutten

Totale beroepsbevolking Aruba: 15473 (Volkstelling 1972)

Kategorie		Aantal op Aruba
0	Vrije, wetenschappelijke en daaraan verwante beroepen	700
1	" " "	990
2	Bestuurlijke en leidinggevende beroepen	278
30	Leidinggevend administratief personeel	69
31	Leidinggevende ambtenaren	212
35	Toezichthoudend personeel bij transport en verbindingswezen	20
40	Bedrijfsleiders bij groot- en kleinhandel	164
41	Bedrijfsleiders, tevens eigenaren van de onderneming bij groot- en kleinhandel	216
42	Verkoopleiders en inkopers	13
50	Bedrijfsleiders bij maaltijd- en logiesleverende ondernemingen	44
51	Bedrijfsleiders, tevens eigenaren van maaltijd- en logiesleverende ondernemingen	19
60	Bedrijfsleiders en opzichters van boerderijen	1
61	Boeren (eigenaars)	3
70	Opzichters en hoofdopzichters in industriële bedrijven	227
	TOTAAL	2956
	is 19,1 pct. van de totale beroepsbevolking op Aruba.	

Schoolprestaties van de leerlingen in het eerste leerjaar van het basisonderwijs in het schooljaar 68/69 (Aruba, Bonaire, Curaçao)

primeur voor de antillen

Juwelier **KAN**

brengt als eerste op de Nederlandse Antillen het nieuwste elektronische horloge

ETERNA SONIC

Voor mensen die met secondes werken is dit het enige werkelijk nauwkeurige horloge.

Nauwkeurig tot op ongeveer 30 seconden per maand. Een batterij draagt zorg voor de energie van het uurwerk, toereikend voor een jaar.

Voor de grootste precisie naar **KAN**
Vraagt vrijblijvend naar de

ETERNA SONIC